

KRONOBY KOMMUN

Strategiplan för äldrepolitiken

2006-2010

INNEHÅLL

1. INLEDNING	2
1.1 Syfte och målsättning med strategiplanen	2
1.2 Grundprinciper och etiska riktlinjer	2
1.3 Vision inför 2025	3
2. VÅRT LOKALSAMHÄLLE	4
2.1 Utveckling av befolkningsmängd och befolkningsstruktur i kommunen	4
2.2 Försörjningskvot	5
2.3 Boendeförhållanden och omsorgsbehov	6
3. KARTLÄGGNING AV BOENDE OCH OMSORGSBEHOV ÅR 2002	7
3.1 Sammandrag av undersökningen	7
4. NUVARANDE SERVICE OCH MÅLSÄTTNING INFÖR 2010	9
4.1 Samhällsplanering	9
4.2 Kommunal verksamhet	9
4.3 Samarbete med tredje sektorn	10
4.4 Servicestruktur	11
4.5 Öppenvård	11
4.5.1 Hemvård	11
4.5.2 Stödtjänster	12
4.5.3 Närstående vård	13
4.6 Boenden	13
4.6.1 Serviceboenden	14
4.6.2 Effektiverat serviceboende	16
a) Gruppboende	16
b) Demensboenden	17
4.7 Vårdcentra	18
4.8 Personal	20
5. UPPFÖLJNING OCH UPPDATERING	22
6. VÅRDTRAPPA MED BERÄKNADE KOSTNADER	23

1. INLEDNING

1.1 Syfte och målsättning med strategiplanen

Social- och hälsovårdsministeriet har genom en rekommendation önskat att varje kommun skulle ha en kommunal strategiplan för äldrepolitiken. Idag är 11 % av Kronoby Kommuns invånare 75 år eller äldre. Denna siffra kommer de närmaste 5-10 åren att sjunka något, för att sedan stiga och år 2025 att ligga runt 13 %. I och med strategiplanen, som antas av fullmäktige, ställer sig kommunen medvetet bakom ett utvecklingsalternativ för att trygga tillvaron för den stadigt ökande andelen äldre i befolkningen.

Strategiplanen skall basera sig på lokala förhållanden. Den aktuella och detaljerade delen skall blicka minst 5 år framåt i tiden, till år 2010, och med tanke på investeringar runt 20 år framåt, till 2025. Planen skall kontinuerligt uppföljas och uppdateras.

I strategiplanen skall ett utvecklingsprogram för servicestrukturen ingå, d.v.s. hur den kommunala äldreomsorgen skall utvecklas, vilken standard den skall ha etc. Vidare skall strategiplanen slå fast mål och åtgärder för hur kommunen tänker främja invånarnas hälsa och välbefinnande samt självständiga livsföring. Strategiplanen omfattar således mycket mera än endast social- och hälsovårdssektorn. Det bör också finnas en uttalad ansvarsfördelning mellan de olika förvaltningarna och intressegrupperna för att målen skall uppfyllas.

Det förberedande arbetet för den ursprungliga strategiplanen inleddes sommaren 2002, då Mikaela Hellman bl.a. kartlade äldres boendeförhållanden och omsorgsbehov i kommunen genom en enkätundersökning. Strategiplanen utarbetades sedan av en arbetsgrupp som tillsatts av social- och hälsonämnden 2002. För en uppdatering av den Äldrepolitiska strategiplanen för åren 2006-2010 i Kronoby utsågs år 2005 en ny arbetsgrupp bestående av Berit Haga, Christina Ahlbäck-Delia, Görel Lönnqvist, Kerstin Wallis, Christer Forsberg, Torolf Fröjdö och Tamara Keskinen.

Genom strategiplanen vill vi garantera att Kronoby kommun skall vara ett samhälle för alla åldrar.

1.2 Grundprinciper och etiska riktlinjer

Bra närservice är en förutsättning för en levande kommun. Närservicen är också av största betydelse för de äldre. De äldre skall också kunna ha en *meningsfull sysselsättning*, som de själva har möjlighet att välja. Det är viktigt att ett eventuellt handikapp eller ett ”avsides” boende inte begränsar den äldres möjligheter. *Öppenhet och tillgänglighet* betonas.

Självständigt boende skall vara en möjlighet för alla. *Nödvändiga renoveringar* av bostäder genomförs. Fungerande *stöd tjänster* samt tillgång till *hjälpmedel* är faktorer som underlättar ett självständigt boende. Vi vill också lyfta fram de oersättliga *närståendevårdarna* och påpeka vikten av stödet till dessa.

Vi vill garantera alla en *individuell vård bedömning* och således också *rätt vårdnivå*. Var och en skall kunna använda och bemötas på *sitt eget språk*, vi vill också poängtera den egna dialektens betydelse

på äldre dar. En önskan är också att äldre skulle bemötas med respekt och uppskattning överallt i samhället. *Självbestämmande* och *medbestämmande*, som en del av var och ens integritet, skall alltid prioriteras.

För att var och en skall kunna känna sig trygg hoppas arbetsgruppen att det i något skede i framtiden skall bli möjligt att förverkliga *natt vård*. Detta till förfogande för de som ännu klarar att bo hemma, men som upplever nätterna som en otrygg tid på dygnet, då hjälpen ofta känns långt borta.

Den dag flyttning till ett boende blir aktuellt hoppas arbetsgruppen att dessa skall finnas utspridda i kommunen, så att man inte behöver lämna den bekanta livsmiljön. Det skulle också vara önskvärt att *äkta par* inte behövde skiljas åt endast p.g.a. olika vårdbehov.

Av största vikt i alla skeden är rätt *information* vid rätt tidpunkt. Informationen skall vara lättillgänglig och eventuella ”byråkratiska” ärenden skall vara enkla och absolut inte avskräckande att ta sig an.

1.3 Vision inför 2025

Kronoby kommun skall vara ett samhälle för alla åldrar, där de äldre har en given plats. De äldre skall kunna bestämma över sin egen livssituation. Servicens nivå och mängd skall kunna ges enligt konstaterat behov och individens önskemål.

2. VÅRT LOKALSAMHÄLLE

2.1 Utveckling av befolkningens mängd och befolkningsstruktur i kommunen

Befolkningen i Kronoby kommun uppgick enligt Statistikcentralen den 31.12.2004 till 6811 personer, vilket är 17 personer fler än året innan. Befolkningsutvecklingen på kortare sikt har varit relativt stabil i de tre kommundelarna Kronoby, Nedervetil och Terjärv. Men om man ser utvecklingen i ett lite längre tidsperspektiv så har den totala befolkningen minskat med 243 personer sedan år 1990 fram till 2004. Enligt magistratens uppgifter uppgick invånarantalet i Kronoby kommun den 30.6.2005 till 6774 personer, invånarantalet sjönk alltså under årets första sex månader. Befolkningsfördelningen för 2005 visar att åldersgruppen personer över 75 år har ökat stadigt de senaste åren, närmare bestämt med 331 personer sedan år 1980, samtidigt som antalet barn har minskat med 266 personer.

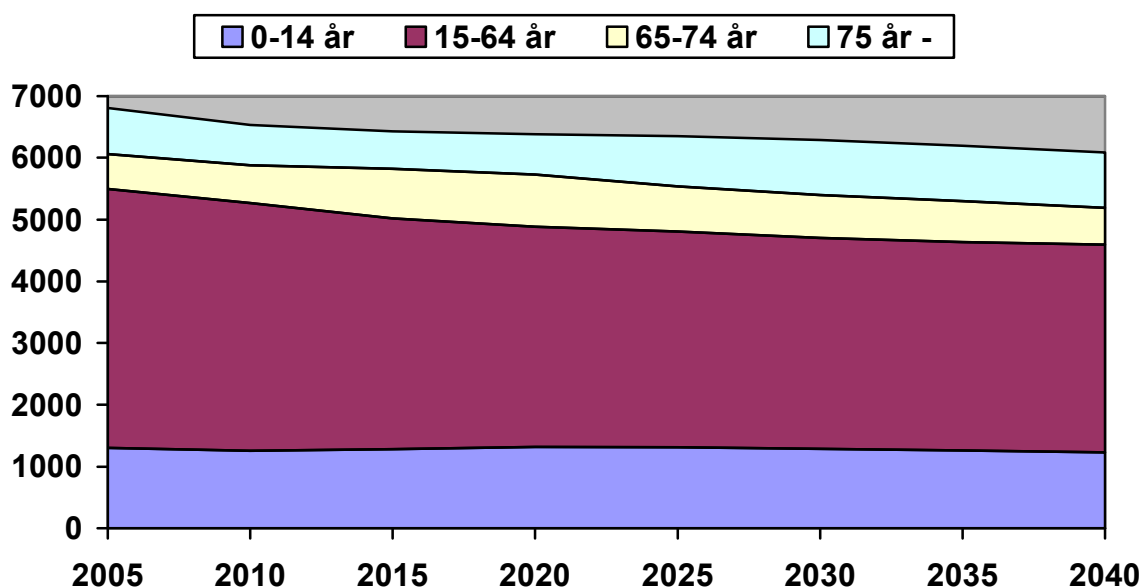
Tabell 1 Befolkningsprognos enligt ålder för åren 2010-2035 (Statistikcentralen *)

Ålder	2005		2010		2015		2020		2025		2030		2035	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
0-14	1306	19,2	1258	19,3	1283	19,9	1319	20,7	1315	20,7	1290	20,5	1260	20,3
15-64	4191	61,5	4008	61,3	3735	58,1	3563	55,0	3489	55,0	3415	54,3	3375	54,5
65-74	563	8,3	613	9,4	804	12,5	843	13,2	732	11,5	692	11,0	664	10,7
75 -	751	11,0	656	10,0	611	9,5	658	10,3	816	12,8	893	14,2	896	14,5
N	6811	100	6535	100	6433	100	6383	100	6352	100	6290	100	6195	100

*) Befolkningsprognos är en demografisk trendberäkning som baserar sig på de senaste årens uppgifter om nativitet, dödlighet och flyttningsrörelser utgående ifrån t.ex. genomsnittligt fertilitetstal och genomsnittlig återstående livslängd för män och kvinnor.

Befolkningsprognosen är negativ enligt Statistikcentralen. I slutet av år 2005 beräknas invånarna i kommunen vara 6701 till antalet. Fram till 2040 skall antalet ytterligare sjunka till 6084, vilket betyder en minskning på ca tio procent från dagens läge. Idag är hela 11 % av kommunens befolkning över 75 år fyllda (jfr med hela landet 7,3 %). Fram till år 2020 förväntas en ökning med ca 40 procent av personer i pensionsåldern i kommunen, medan antalet barn och medelålders personer ser ut att långsamt sjunka. Trenden ser ungefär likadan ut i övriga delar av landet.

Diagram 1. Befolkningsprognos med åldersfördelning 2005-2040 *) (Statistikcentralen)

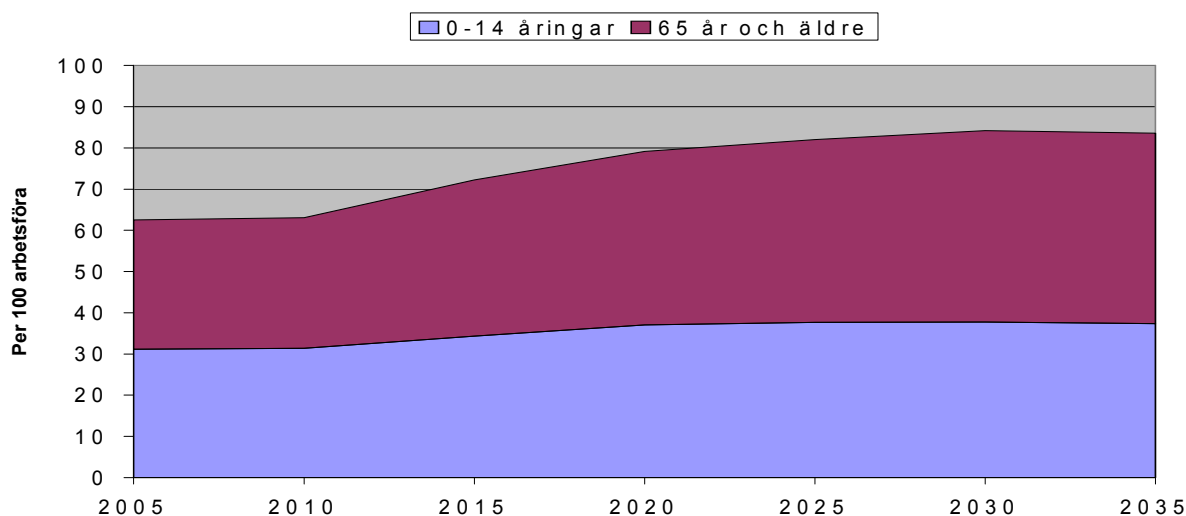

*) I diagrammet kan man se att invånarantalet i Kronoby kommun idag ligger lite under 7000. Fram till år 2040 kommer siffran att ha sjunkit till ganska jämna 6000. Enligt denna prognos minskar invånarantalet hela tiden och de äldres andel ökar.

2.2 Försörjningskvot

Med försörjningskvot avses inom demografi (befolkningslära) antalet barn (under 15 år) och pensionärer (fyllda 65 år) i förhållande till den arbetsföra befolkningen. I Finland har detta förhållande varit ungefär det samma i 25 år, runt 50 barn och pensionärer per 100 i arbetsför ålder, en mycket fördelaktig nivå. I och med de stora åldersklassernas pensionering kommer antalet personer 65 år fyllda att under 2010-talet bli större än antalet barn under 15 år

Diagram 2. Försörjningskvot: barn och pensionärer per 100 arbetsföra

I

I diagram 2 kan man se att siffran 2005 och fram till 2010 ligger på runt 63 pensionärer/barn per 100 arbetsföra. Idag är antalet pensionärer ungefär detsamma som antalet barn i kommunen. Pensionärerna har dock ett knappt övertag och från år 2010 stiger antalet pensionärer i jämn takt för att år 2035 överstiga antalet barn med hela 300 personer. Värdet för försörjningskvoten stiger, för att 2025 nå 82/100 och 2035 vara t.o.m. 84 barn och pensionärer per 100 arbetsföra. Efter 2035 stabiliseras situationen och 2040 är försörjningskvoten 81/100.

2.3 Boendeförhållanden och omsorgsbehov

Det är viktigt att den kommunala strategiplanen för äldrepolitiken och speciellt dess utvecklingsprogram för servicestrukturen grundar sig på lokala förhållanden och behov. Med syftet att utreda den lokala situationen gjordes år 2002 en kartläggning av äldres boendeförhållanden och omsorgsbehov. De som omfattats av undersökningen är 1927 födda och äldre. Undersökningen och dess resultat presenteras i korthet i kapitel 3.

3. KARTLÄGGNING AV BOENDE OCH OMSORGSBEHOV ÅR 2002

3.1 Sammandrag av undersökningen

Sommaren 2002 gjordes en kartläggning av äldre personers boendeförhållanden och omsorgsbehov i kommunen. Med kartläggningen ville man alltså få en uppfattning om de lokala förhållandena för att kunna utforma en ändamålsenlig strategiplan för den framtida äldrepolitiken i kommunen. Kartläggningen genomfördes med enkäter som skickades ut till 166 äldre personer födda 1927 eller tidigare. Man delade in respondenterna i två åldersgrupper: 75-84 år och 85 år och äldre.

Enligt resultaten av undersökningen bor de flesta i egnahemshus, medan en mindre andel bor i radhus och höghus. Majoriteten anser att bostaden de bor i är i ganska bra skick och cirka hälften av de svarande anser att det finns små brister i bostaden. Bristerna kan i första hand härledas till tvättutrymmen, toalett och trappor.

Cirka 50 % av respondenterna anser att bostadens läge *inte* begränsar deras möjligheter att utföra ärenden, medan 30 % anser att det påverkar i viss mån. Bilens betydelse är dock stor i detta sammanhang.

En övervägande majoritet vill i framtiden bo kvar i den nuvarande bostaden så länge som möjligt, men när de inte längre kan bo kvar så vill största delen av 75-84 åringarna flytta till något av kommunens pensionärshem och över 85 åringarna vill flytta till Sandbacka vårdcenter. Men många av respondenterna svarade inte på denna fråga. De äldres önskan att få bo hemma eller i hemlik miljö så länge som möjligt, sammanfaller med kommunens målsättning, att satsa på öppen vård. (se avsnitt 4.5 om öppenvård) Strävan är att tidpunkten för eventuell flyttning till s.k. "tungt boende" d.v.s. långvårdsplats på vårdcenter, flyttas fram så långt som möjligt. Detta kan ske med hjälp av hemvård kombinerat med stödtjänster och olika boende alternativ.

De svarande uppgav att de i allmänhet är nöjda med sin tillvaro och att deras hälsa för tillfället är tämligen god. Största delen av de svarande som bor i eget hem anser också att de känner sig trygga i sitt nuvarande hem och ensamhet tycks inte vara något uttalat problem. De som deltog i undersökningen uppgav också att de kan röra sig inomhus på egen hand (91 %) och utomhus (88 %) och en del av dessa använder sig av någon form av hjälpmedel när de rör sig.

Beträffande hjälpbehovet i olika situationer framgår det av undersökningen att behovet är störst i fråga om städning, utarbeten och uppköp. Största delen av hjälpen får de som svarade av anhöriga och hemservicen. Hela 83 % anser att de får den hjälp de behöver medan 6 % anser att de inte får det.

Angående inställningen till kommunens äldreomsorg så är de flesta som deltog i undersökningen av åsikten att omsorgen är ganska bra och ingen har upplevt den som dålig.

I undersökningen kartlade man de som bodde på pensionärshem skilt eftersom de ansågs befinna sig i en gråzon mellan självständigt boende och serviceboende. I denna uppdaterade version av den äldrepolitiska strategin kommer pensionärshemmen (med undantag av Pensionärshemmet i Nedervetil) att presenteras inom gruppen serviceboenden, eftersom enbart ett fåtal av dem som bor på pensionärshemmen i kommunen klarar sig självständigt.

Följande kapitel är till en betydande del grundat på undersökningsresultaten från 2002, men statistiken och faktauppgifterna har bearbetats och uppdaterats av arbetsgruppen.

4. NUVARANDE SERVICE OCH MÅLSÄTTNING INFÖR 2010

4.1 Samhällsplanering

Kronoby kommun skall vara ett samhälle för alla åldrar. Äldrepolitiken borde engagera fler aktörer än endast pensionärsföreningar och kommunens sociala sektor. Arbetsgruppen för strategiplanen 2002 sände en förfrågan till samtliga kommunala sektorer, till organisationer samt till aktiva föreningar i kommunen. Förfrågan gällde utvecklandet av äldrepolitiken i kommunen och de svarandes eventuella roll.

Nedan finns redogjort för de svar som inkom, så att de inom kommunala grupperna finns under rubriken *Kommunal verksamhet* och övriga under *Samarbete med tredje sektorn*. Detta är ett område som vi hoppas skall öka i omfång i framtiden. Vartefter strategiplanen uppdateras bör man eftersträva att detta kapitel utökas.

4.2 Kommunal verksamhet

Landsbygdsnämnden har reflekterat över Kronoby som en lantbrukskommun. De lyfter fram betydelsen av goda relationer mellan generationerna. Äldre kan ta hand om en stor del av det ”osynliga” arbetet på en gård, och gör det ofta gärna. Det skulle också vara viktigt att bevara gamla hantverkskonster och andra ”praktiska” arv, här skulle de äldre i kommunen ha en viktig roll. Kurser i matlagning, bakning, handarbete och snickeri kunde vara trevliga komplement i dagens datoriserade och rationaliserade värld. Landsbygdsnämnden vill också poängtera betydelsen av och möjligheten med hemvårdsstöd.

Tekniska nämndens roll finns i anslutning till den fysiska miljön. De offentliga byggnaderna i kommunen skall vara lättillgängliga, vilket de också kan anses vara idag. I anslutning till vårdinrättningar och boenden bör beläggningarna hållas i skick, vilket underlättar utevistelse. Vintertid är halksandning av största vikt. Angående utveckling i framtiden är samarbete kring snöskottning för åldringar som annars klarar att bo hemma värt att utredas.

Kultur och fritidsnämnden har diskuterat sina påverkningsmöjligheter. Nämndens verksamhet är till stor del indirekt genom understöd till föreningar, ställande utrymmen till olika verksamheters förfogande osv. En möjlighet att uppmuntra och betona hälsofrämjande verksamhet och kulturupplevelser för, med och av äldre finns och kunde kanske utvecklas.

Äldre rådet är det organ som bevakar de äldres intressen i kommunen (med hänvisning till ”Instruktion för äldre rådet”). Rådet diskuterade den ursprungliga strategiplanen i flera repriser och

kom med många konkreta förslag. Äldre rådets roll i detta sammanhang är även i framtiden mycket betydande. I den nuvarande arbetsgruppen ingår äldre rådets ordförande Torolf Fröjdö.

4.3 Samarbete med tredje sektorn

Pensionärshemsföreningar är verksamma i alla tre kommundelarna. *Pensionärshemsföreningen i Nedervetil r.f. upprätthåller pensionärshemmet i Nedervetil.* Föreningen har under det senaste året från och med 2004 utvidgat pensionärshemmet och man har bland annat inrättat rymliga badrum som delvis är handikappvänliga. Dessutom är rumsplaneringen sådan att man lätt skall kunna röra sig med rullator eller rullstol.

Pensionärshemsföreningen i Kronoby är verksam i Kronoby kommun. Föreningen äger Pensionärshemmet i Kronoby *Storågårdens serviceboende* och Sylviahemmet. En tillbyggnad av Sylviahemmet är aktuell under våren 2006 och verksamheten kommer i fortsättningen att skötas i föreningens regi. Föreningen har visioner om att kunna förverkliga boenden med större lägenheter och även konditionsfrämjande utrymmen.

Terjärv pensionärshemsförening upprätthåller pensionärshemmet i Terjärv. Bostäderna är ändamålsenliga på så sätt att man kan röra sig fritt med rullator och rullstol

Kronoby Pensionärer r.f. ser som sin uppgift att bl.a. sprida relevant information och fakta till sina 450 medlemmar. Föreningen har ett mycket varierande utbud, nämns kan t.ex. pensionärskören, månadsmöten, motion samt kortare och längre resor. Föreningen uppmuntrar också sina medlemmar att ta del av annan aktivitet, t.ex. olika kurser. En möjlighet till utveckling av verksamheten skulle kunna vara inrättande av någon typ av ”väntjänst”.

Medborgarinstitutet och Kronoby Folkhögskola erbjuder ett flertal olika kurser och man strävar efter att kunna ordna kurserna ännu mera lokalt än idag för att man skall komma närmare de äldre.

Församlingen ordnar bland annat hembesök, besök till anstalter, terminalvård, syföreningsbesök, väntjänst mm. Församlingen stöder dessutom Kronoby pensionärers verksamhet.

Byagårdsföreningar är också aktiva i flera byar i kommunen. Bland annat Kortjärvi byaförening r.f. betonar betydelsen av utvidgade serviceboenden och bibehållen hemhjälpsservice för äldre som vill och kan bo hemma

4.4 Servicestruktur

I Kronoby eftersträvar vi den nationella rekommendationen för hur servicestrukturen skall se ut, så att av de 75 år fyllda;

- bor 90 % hemma, eller självständigt
- bor 3-5 % i stödboende
- bor 5-7 % vid åldringshem eller vid bäddavdelning

Dagsläget i Kronoby ser ut som följer, beträffande 75 år fyllda

- 86,3 % bor hemma eller vid pensionärshem
- 4,5 % bor vid ett serviceboende eller vid ett effektiverat serviceboende.
- 9,2 % bor på vårdcenter

Den något höga andelen på långtidsboenden kan delvis förklaras med att det i kommunen finns en något större andel personer över 85 år än vad det gör i hela landet överlag (Kronoby 2,9 %, Finland 1,6 %; enligt Statistikcentralen, 31.12.2004)

I kommunen finns en *vårdplaneringsgrupp* som träffas kontinuerligt. Deras uppgift är att koordinera verksamheten mellan öppenvård och boenden/vårdcentra. Klienternas vårdbehov går igenom och man strävar efter att ge rätt vård, i rätt tid och vid rätt plats. Det är denna grupp som beviljar de äldre plats vid de olika boendena. Ordförande för gruppen är ledande läkare, övriga medlemmar är ledande skötare, hemsjukvårdsrepresentanter, hemserviceledare, socialskötare och vårdcentrens avdelningsskötare. Vid behov kallar man in representanter för de olika boendena.

4.5 Öppenvård

Målsättningen med den öppna vården är att stöda möjligheten att bo hemma så länge som möjligt, och samtidigt minska andelen äldre inom institutionsvården.

4.5.1 Hemvård

Kronoby har en sammanslagen social- och hälsovårdssektor. Termen hemvård innefattar såväl hemsjukvård som hemservice, vilket gör att tjänsterna fungerar smidigare. Hemsjukvården fungerar vardagar medan hemservicen fungerar även under helgerna. Vid konstaterat behov tas dock patienter emot även under helger på kommunens vårdcentra och vård ges så fort som det bara är möjligt.

I Kronoby finns ingen egentlig kö för hemvårdstjänsterna. Hjälps åt alla som har behov, så fort det är möjligt. Hemvård ges enligt den vård- och serviceplan som görs upp för den enskilda klienten.

Behovet av hemvård i Kronoby är idag mycket större än utbudet. En hög medelålder bland klienterna ger naturligt ett högre medeltal på vårdbehovet, hemvårdsbesöken blir mera krävande och längre. I hela nejden ökar antalet barnskyddsfamiljer, så även i Kronoby. Det är samma personal som gör dessa hembesök, som ofta sträcker sig över hela dagen. Detta innebär att hemvårdspersonalen överlag hinner med färre besök än tidigare, i statistiken ser det ut som arbetsmängden blivit mindre. Detta är inte fallet. I Kronoby kommun del finns ett behov av bättre hemvårdsutrymmen (kansli o. dyl.).

Målsättningar inom hemvården är att utveckla utbudet så att resurserna täcker behovet. En utvidgning kräver mera personal. På sikt bör man också sträva efter att utreda möjligheterna att kunna erbjuda hjälp nattetid. För att man bättre skall kunna förutse behovet av hemvårdstjänster har ett försök med förebyggande hembesök startats i projektform. Inom hemvården skall det ske en kvalitetsutveckling och en kontinuerlig personalfortbildning är också att eftersträva.

4.5.2 Stödtjänster

Stödtjänster innebär ett konkret stöd för dem som använder servicen. Stödtjänster är ofta insatser på sådana områden som orsakar svårigheter för en äldre som annars klarar sig själv. Befintliga stödtjänster i kommunen är: måltidsservice, färdtjänst, badservice, trygghetstelefoner, dagvård städservice, och klädvård. Utöver detta lånar man även vid behov ut olika hjälpmedel.

Tabell 2. Hemservicens stödtjänster. Antal klienter 2003 och 2004.

Hemservicens stödtjänster	2003	2004
Måltidsservice	203	204
Färdtjänst	152	168
Badservice	12	14
Trygghetstelefon	79	87
Dagvård	18	15
Enbart städservice	21	17
Klädvård	I serviceplan	8
Totalt	485	513

I tabell 2 kan man se att av stödtjänsterna har färdtjänster och trygghetstelefon ökat mest under de aktuella åren. Dagvården har minskat en aning.

Det finns ännu ett *behov* av utvidgning av stödtjänsterna. Klienterna frågar efter städservice och möjlighet att få hjälp med gräsklippning och snöröjning. En utvidgning av dagvården och möjlighet till vård även nattetid skulle vara viktigt för klienter med närståendevårdaravtal. Behovet av hjälpmedelsanskaffning är också stort. Många äldre frågar om information om olika saker, därför har Äldre rådet under hösten 2005 utformat en broschyr som beskriver de tjänster som finns tillgängliga i kommunen, så att alla invånare skall veta vilka tjänster de har rätt till på äldre dagar. Broschyren kommer att delas ut till alla hem.

Målsättningarna är att utvidga dagvården i Terjärv. En utredning bör göras över möjligheten för de äldre att äta vid kommunens skolor och vårdcenter. Anlitandet av matservice förutsätter mer eller mindre att man är hemma då maten anländer. För klienter som rör sig mycket ute, kan detta kännas begränsande. Möjligheten att äta vid en skola eller ett vårdcenter skulle också inbjuda till sociala kontakter.

4.5.3 Närståendevård

Dagssituationen i Kronoby är att **3,5 % av 65 år fyllda** har närståendevårdaravtal. Närståendevård är ett mycket fördelaktigt alternativ för såväl klienten som kommunen. Klienterna vårdas ofta i sitt eget hem, av en person som står dem nära. För kommunen är detta den förmånligaste vårdformen. Detta är således en omsorgsform som bör lyftas fram och stödas.

För att närståendevårdarna skall orka finns *behov* av avlastning och stöd för dessa. Avlastningen är lagstadgad och kan t.ex. ordnas genom att klinterna i närståendevård erbjuds dagvårdsverksamhet, nattvård och/eller intervallvård på ett vårdcenter.

Målsättningen är att stödet för närståendevården ökar, såväl möjligheter till avlastning som ersättningen. Ett aktivt engagemang skall göras för att höja andelen klienter med närståendevård från dagens **3,5 % till 5 % år 2007**.

4.6 Boenden

I kommunen finns åtta boenden. Boendena kan indelas i *effektiverat serviceboende* (personal dygnet runt), och *serviceboende*.

I dag fungerar boendena med minst en vårdare per skift. För att kvaliteten på vården skall hålla god kvalitet krävs ett tillräckligt antal anställda. Det är därför viktigt att antalet platser vid olika boenden planeras i förhållande till antalet tjänster. I tabell 2 kan man se social- och hälsovårdsministeriets rekommendation om dimensionering av personal inom institutionsvården.

Tabell 2. Personaldimensionering

Bra dimensionering: 0,80 / boendeklient	Medelmåttig dimensionering: 0,50 - 0,60 / boendeklient	Försvärlig dimensionering: 0,32 / boendeklient
---	--	--

Hämtat ur: Kvalitetsrekommendation om vård och tjänster för äldre. SHM 2001:5

4.6.1 Serviceboende

I kommunen finns fyra boenden som räknas som serviceboenden:

Tallgårdens serviceboende

Tallgårdens boende är beläget ungefär 5 km från Kronoby centrum, i omedelbar närhet av Sandbacka vårdcenter. Tillsammans med SVC kan Tallgården erbjuda service som fysioterapi, fotvård och frisör.

Vårdmiljö: Alla lägenheter är tillräckligt rymliga och har stora invalid anpassade toaletter.

Boendemiljö: Boendet är mycket trivsamt, ett gammalt sanatorium som totalrenoverades för ungefär tio år sedan. Ramper finns för de rullstolsbundna. Samtliga rum har egna kök dit klienterna kan dra sig tillbaka med anhöriga. Det finns tillgång till allmän bastu och dusch samt ett gemensamt klädvårdsutrymme. Luftkonditioneringen är dålig, vilket gör att det blir mycket varmt på sommaren.

Livsmiljö: Omgivningen är mycket fridfull med vacker natur. Mera frivilliga aktiviteter önskas, den egna personalen hinner ej då det är en personal/ skift.

Gruppboendet i Terjärv

Gruppboendet i Terjärv är granne med vårdcentret. Bank, apotek, butik, post, kommunbyrå, hemservice och hemsjukvård finns inom 500 meters avstånd.

Vårdmiljö: Utrymmen är ändamålsenliga och hjälpmedel fås efter behov från hemsjukvården.

Boendemiljö: Miljön är mycket hemlik. Alla har enskilda rum för avskildhet och besök. Allrum och kök finns för samvaro. Trygghetstelefon finns, kopplad till TVC.

Livsmiljö: Var och en deltar efter egen förmåga och vilja i samvaron i allrummet. Man kan lyssna på programmet direkt från kyrkan och församlingshemmet. Vid gruppboendet ordnas egna andakter och nattvardsgång. Det finns fina möjligheter att vistas utomhus, självständigt eller med ledsagare, i en vacker natur nära Hemsjön.

Storågårdens serviceboende (Pensionärshemmet i Kronoby)

Pensionärshemmet i Kronoby, *Storågårdens serviceboende*, är centralt beläget. Avståndet till centrum, med butik, bank och läkargård, är ca. 1 km. Storågårdens serviceboende ligger mitt bland andra bostadshus, med närhet till olika grannar.

Vårdmiljö: Trevlig och bra vårdmiljö. Bra utrymmen.

Boendemiljö: Fin boendemiljö. Lägenheterna i huvudbyggnaden nyligen renoverade. Vissa lägenheter i behov av renovering. På sommaren blir det för varmt i några av lägenheterna. Markiser eller terrass med tak skulle vara önskvärt för att avhjälpa detta.

Livsmiljö: Serviceboendet har ett bra och vackert läge med närhet till naturen. Bra möjligheter för de boende att vistas utomhus, åtminstone sommartid. Fågelholkar önskas och något träd, t.ex. en rönn och gammeldags rosenbuskar.

Pensionärshemmet i Terjärv

Pensionärshemmet i Terjärv ligger nära kyrkan i Terjärv, i nära anslutning till Backebo demensboende. In till byn är det ca. 1 km.

Vårdmiljö: Utrymmen i lägenheterna är bra. En gång per vecka badar de boende bastu vid Backebo.

Boendemiljö: I alla lägenheter finns eget kök och badrum. Bostäderna är ändamålsenliga på så sätt att det går bra att använda rullstol och/ eller rollator inomhus. En måltid per dag äts gemensamt uppe i matsalen, vilket ger en bra samvaro de boende emellan.

Livsmiljö: De äldre sitter ute i gungorna och pratar. Vi omges av en fin natur. På söndagar kan man lyssna på gudstjänsten från Terjärv kyrka, uppe i matsalen. Andakter ordnas varannan vecka vintertid och en gång i månaden på sommaren

Tallgården

6 lägenheter	Personaldimensionering:	6 klienter	0,45
6 till 8 platser		8 klienter	0,34

Gruppboende i Terjärv

7 platser	Personaldimensionering:		0,29
-----------	-------------------------	--	------

Pensionärshem finns i alla kommundelar, Terjärv, Nedervetil och Kronoby, pensionärshemmen ägs av pensionärshemsföreningar. Pensionärshemmen i Kronoby och Terjärv har genom köptjänstavtal med kommunen egen personal. I Nedervetil fungerar kommunens hemvårdare som personal. I och med personalen kan pensionärshemmen räknas som serviceboenden, alla klienter utnyttjar dock inte servicen. Personal finns på plats dagtid, med undantag av några timmar. Nattetid kan hjälp, vid behov, fås från Sylviahemmet i Kronoby, Myrbo i Nedervetil och Backebo i Terjärv. Nedervetil pensionärshemsförening planerar bygga ut med åtta lägenheter, byggstart 2004. Kronoby kommun har visat intresse för två platser i anslutning till Såka byahemsförenings planerade boende. Platserna kunde användas för äldre klienter som önskar bo i Karleby eller för klienter med fysiska eller psykiska handikapp.

Målsättningen är att Tallgården, gruppboendet i Terjärv och pensionärshemmen skall ha tillgång till personal alla timmar på dygnet. I första hand skulle det då gälla att fylla de tomma timmarna dagtid. En utredning om möjligheter till utvidgning av gruppboendet i Terjärv borde göras.

4.6.2 Effektiverat serviceboende

I kommunen finns tre boenden som räknas som effektiverade serviceboenden med personal på plats dygnet runt:

a) Gruppboende

I kommunen finns gruppboendet Myrbo i Nedervetil. Myrbo är bemannat dygnet runt. Personalen finns tillhands för klienterna samt sköter matlagning och städning. I Terjärv fungerar gruppboendet med hemvårdspersonal och stödtjänster. Personal finns på plats dagtid, med undantag av några timmar. Nattetid får klienterna vid gruppboendet i Terjärv hjälp från det intilliggande TVC. Gruppboende är en mycket omtyckt och trygg boendeform, t.ex. är kön till Myrbo i Nedervetil lång. Det finns redan nu planer på att utvidga Myrbo med ett antal platser. Gruppboenden och dylika boendeformer innebär också en stor avlastning för vårdcentren.

Myrbo

6 platser Personaldimensionering: 0,66

Målsättningen är att kommunen ställer tilläggspersonal till förfogande då utbyggnaden av Myrbo förverkligas. Detta skulle innebära en utökning med minst två tjänster

Myrbo (gruppboende)

Myrbo är gruppboendet i Nedervetil och ligger i närheten av hälsogård, butik, bank och kyrka.

Vårdmiljö: Utrymmen är bra, men det finns för få toaletter.

Boendemiljö: Alla har egna rymliga rum, där de kan ha sina egna saker, vardagsrummet är gemensamt. Måltiderna äts gemensamt i köket. Hiss finns upp till andra våningen. Yttertrappan saknar ramp, vilket gör det problematiskt att ta sig in och ut med rullstol/ rollator. Det finns goda förutsättningar för utomhusvistelse. Närhet till banken och butiken gör att endel klienter kan besöka dessa självständigt.

Livsmiljö: Gemenskapen mellan klienterna är mycket bra. TV och radio hör till de vardagliga sysselsättningarna. Högtidsdagar firas tillsammans, t.ex. födelsedagar, morsdag och Lucia.

b) Demensboenden

I kommunen finns två demensboenden. *Sylviahemmet i Kronoby* ägs av pensionärshemsföreningen i Kronoby och har från och med 2006 16 platser. *Backebo i Terjärv* har nio platser och ägs av pensionärshemsföreningen i Terjärv. Personalen vid demensboendena finns på plats dygnet runt.

Backebo, demensboende

9 platser	Personaldimensionering:	0,64
-----------	-------------------------	------

Sylviahemmet, demensboende

8 platser	Personaldimensionering:	0,66
-----------	-------------------------	------

Backebo (demensboende)

Backebo demensboende ligger nära kyrkan i Terjärv, i nära anslutning till pensionärshemmet. In till byn är det ca. 1 km.

Vårdmiljö: Utrymmen är bra. För att miljön skall vara så hemlik som möjligt försöker man minimera användning av olika vårdhjälpmedel.

Boendemiljö: Alla klienter har egna rum, med egna möbler. I de allmänna utrymmen finns det gammaldags möbler och mycket blommor. Miljön är trivsam.

Livsmiljö: Klienterna klarar ingen självständig "hobbyverksamhet". Man kan hjälpa till med diskning, sticka och läsa tidningar. Det lyssnas på radio och på andliga kassetter. På TV ser vi sångprogram

m.m. Video finns också. Om det fanns mera personal kunde man syssla mera med särskild hobbyverksamhet. Vi vistas ute då tid och möjlighet finns, vi omges av en vacker natur. Varje söndag lyssnar vi på gudstjänst från Terjärv kyrka. Andakter ordnas varannan vecka vintertid och en gång i månaden på sommaren.

Sylviahemmet (demensboende)

Demensboendet *Sylviahemmet* finns i Kronoby kyrkby, avståndet till bank och butik är ungefär 1 km, det är inte heller långt till läkarmottagningen. Boendet är beläget på en lugn plats i omedelbar närhet av Pensionärshemmet i Kronoby.

Vårdmiljö: Alla klienter har egna rum, med eget WC/badrum. Alla nödvändiga hjälpmedel, t.ex. wc förhöjare, fås från hemsjukvården. Likaså material för sårvård o.dyl.

Boendemiljö: De egna rummen ger möjlighet till avskildhet. Klienterna har egna möbler och saker. Det finns ett stort gemensamt rum där vi äter och samlas.

Livsmiljö: Ingen av klienterna utövar någon självständig aktivitet. Personalen bjuder på högläsning, sångstunder och promenader. Då utevistelse är av största vikt för dementa, är vi ute en stund varje dag. Bakom boendet finns en fin gräsmatta, med blombänkar och gunga, där klienterna kan vistas. Sommartid försöker vi dricka eftermiddagskaffet utomhus.

4.7 Vårdcentra

I Kronoby kommun är Sandbacka vårdcenter (SVC) samt Terjärv vårdcenter (TVC) enheter för institutionsvård. För jämförelsetal till personaldimensioneringen, se Tabell 2. Vårdcentren i Kronoby är i teorin enheter med såväl åldringshemsplatser som bäddplatser. Vid TVC är 18 av de 35 platserna bäddplatser, vid SVC är motsvarande siffra 30 av 52. Av undersökningsresultaten 2002 framgick att i praktiken är nästan alla klienters vårdbehov så stort att hela vårdcentren kunde ses som bäddavdelning. Dagens åldringshemsklienter finns vid pensionärshemmen.

Sandbacka vårdcenter

52 platser	Personaldimensionering:	100 % beläggning	0,65
* 44 långvård		110 % beläggning	0,59
* 8 kortvård/ intervall		120 % beläggning	0,54

Terjärv vårdcenter

35 platser	Personaldimensionering:	100 % beläggning	0,65
* 29 långvård		110 % beläggning	0,59
* 6 kortvård/ intervall		120 % beläggning	0,54

Båda vårdcentren har ständig överbeläggning. Överbeläggningarna och det stora vårdbehovet bland klienterna kräver allt mer av personalen, både beträffande organisatorisk flexibilitet och kompetens. Vårdcentren i Kronoby strävar efter att vårdköer inte skall uppkomma, policyn är den att man vill kunna garantera vård när det behövs, detta, tillsammans med åldersstrukturen i kommunen, bidrar till överbeläggningen. En annan medverkande faktor är att MÖCS har en relativt kort vårdtid inom specialsjukvården, efter detta flyttas patienterna till kommunens egna vårdenheter.

Om överbeläggningen fortsätter i dagens omfattning är SVC i behov av mera vårdutrymmen, två personer i rum ämnade för en person garanterar inte god vårdstandard. Båda vårdcentren är i behov av utrymmen för medicinhantering. Vid TVC kommer fysioterapiverksamheten att utvecklas, då behovet av detta är stort. Vårdcenteransluten hemsjukvård i terminalskedet har påbörjats i samarbete med hemvården. Städfunktionerna på vårdcentren har övertagits av ett privat städbolag från att tidigare ha skötts av vårdarna.

Målsättningen är att kunna ge kvalitativt god vård enligt behovet i kommunen. Personalen bör vara formellt kompetent och de anställda skall få nödvändig fortbildning för att kunna upprätthålla en hög kompetensnivå.

Sandbacka vårdcenter

Sandbacka vårdcenter (SVC) ligger cirka fem kilometer från Kronoby centrum. Platsen är lugn och avskild. Avskildheten kan ses som en nackdel för anhöriga med tanke på besök. Vårdcentret ses idag ganska långt som en enhet. Vårdcentret har tidigare haft en indelning åldringshem och en bädd avdelning.

Livsmiljö : Vårdcentret kan erbjuda all service, fotvård, hårvård m.m. Läget är mycket naturskönt. Sommartid finns en fin innergård, samt en terrass. Program ordnas ibland av utomstående. Marthor, skolklasser m.fl. välkomnas varmt. Aktivitetsdagar skulle önskas, då tillfälle skulle ges till toving, målning m.m. TV och egen telefon kunde finnas i de flesta rummen.

Terjärv vårdcenter

Terjärv vårdcenter (TVC) är beläget centralt, i Terjärv kyrkby. Liksom Sandbacka var TVC tidigare indelat i åldringshem och bäddavdelning .

Livsmiljö: När vädret tillåter kan klienterna vistas/ sitta på balkongen. Sommartid finns blommor på balkongen. Det finns också möjlighet att vistas ute på gården, i första hand självständigt eller med hjälp av anhöriga, då personalen tyvärr inte har resurser. En sysselsättningsterapeut finns anställd på 75 %. Dennes arbete är mycket viktigt för klienterna.

4.8 Personal

En god vård förutsätter kompetent personal. Vård branschen utvecklas hela tiden, det finns ett fortgående behov av vidareutbildning för all personal inom äldreomsorgen. Förutom kompetens ger fortbildning ofta också motivation.

Målsättningen är att personalresurserna skall kunna möta behovet av omsorg för äldre i kommunen. Vid boenden borde personaldimensioneringen vara i enlighet med klienternas vårdbehov. Inom hemvården borde det vara möjligt att mäta om personaldimensioneringen är i överensstämmelse med klienternas vårdbehov och inte enbart deras antal. Skild personal borde reserveras för barnskyddsfamiljer och dylikt. Kronoby kommun har haft som regel att bevilja de anställda deltid, om de så önskar. På detta sätt kan den anställda reglera sin arbetsmängd efter egen ork. Detta bör vara en möjlighet även i framtiden.

Målsättningen är att all personal skall ha en vårdutbildning. Personalen skall också få kontinuerlig fortbildning.

En fråga som tåls att funderas på är det ökande behovet av personal till äldreomsorgen. Många av de anställda inom äldreomsorgen närmar sig pensionsålder och då antalet äldre ökar bör även personalresurserna öka. Detta problem finns inte bara i Kronoby, utan i hela nejden. Vilka är det som är anställda inom äldreomsorgen i framtiden? Då man önskar att personalen har kompetens blir frågorna: Hur skall man locka människor (unga) till vårdutbildningar? Finns det andra sätt att försäkra sig om kompetent personal? Hur skall Kronoby göra för att locka de vårdutbildade till kommunen?

Målsättningen är att Kronoby skall ha tillräcklig och kompetent personal inom äldreomsorgen. För att väcka intresse hos ungdomarna fortsätter man att inbjuda till studiebesök till de olika boenden och till vårcentren. Möjlighet till skolning genom läroavtal är ett sätt att försäkra sig om kompetent personal. Denna möjlighet bör också erbjudas i framtiden och eventuellt utvidgas. Genom att värna om

personalen och erbjuda de anställda goda arbetsförhållanden blir atmosfären positiv och arbetsplatserna i Kronoby blir eftertraktade.

En kontinuerlig uppföljning av vården med hjälp av olika kvalitetskriterier inom alla verksamhetsområden gör att alla mera tänker på dagens krav på god vård. En satsning på personalen och på personalskolning gör att arbetsglädje och arbetsmotivation fungerar. Likaså krävs en satsning på gott ledarskap inom dessa sektorer, satsning på kvantitet garanterar inte alltid god vård, medan satsning på kvalitet ger mera resultat.

5. UPPFÖLJNING OCH UPPDATERING

Strategiplanen för äldrepolitiken skall följas upp och uppdateras varje år i februari. För detta ansvarar social och hälsovårdens ledningsgrupp. I egenskap av intressebevakare har även Äldre rådet ett givet ansvar i detta sammanhang.

6. VÅRDTRAPPA MED BERÄKNADE KOSTNADER

Av den nedanstående vårdtrappan framgår kostnaderna, som hänför sig till bokslutet för år 2004. Av jämförelsen framgår kostnaderna för boenden, hemvården, anstaltsvården och specialistsjukvården. Målsättningen är att de ekonomiska belastningarna skall minska.

Special sjukvård		VÅRDTRAPPA (2004) (uträknat på bruttoutgifter) interna + externa utgifter + övervältrade kostnader som lab. rtg o.d.år med)						Berit Haga-05	
MÖCS 5144 vårddygn 7433 pkl besök = 4 199 035 €	Vårdcenter (bäddavd.+å-hem)	Demens boenden	Grupp boenden	Serviceboenden	Hemvård = hemservice+ hemsjukvård	Stödtjänster	Närstående vård		
	SVC 52 pl. 22525 vård. Pris 88,46 €/vd	Sylviahemmet 8 pl. 2639 vd. Pris 82,83 €/vd	Myrbo 6 pl. (nattpers.) 2200 vd. Pris: 81,40 €/vd	Terjärv gruppboende uppboende 8 pl. (Tvc-alarm nattetid) 1945 vård. Pris 24,25 €/vd.	Hemservice kl. 7.30-21.30 130205 besök 210 hushåll	Matservice 204 klienter	Färdtjänst 168 klienter	31.12.2004 : Arvodegr. I: % Arvodegr. II: % Arvodegr. III: %	
VCS 1950 vård. 1181 pkl. = 794 534 €	TVC 35 pl. 15381 vård. Pris 91,27 €/vd.	Backebo 9 pl. 3364 vd. Pris 77,37 €/vd (köptjänst)	Tallgårdens serv.boende 6 lägenheter, 7 hyrestagare (Svc-alarm nattetid) Pris 39,59 €/vd 2408 vård.	Hemsjukvård kl. 7.30-16.00 9405 besök 185 pat.	Badservice 14 klienter	Trygghetstel. 87 klienter	Totalt 79 avtal 80 klienter Pris per år/klient = 2 909 €		
Kostn. /inv. 733 €/inv	Kostnad/inv. 487 €/inv.	Kostnad / kom. inv. för olika boenden 108,54 €/inv.		Kost./inv. för hemvård 170 €/inv.	Kost./inv. för stödtjänster 14 €/inv.	Kostn./kom.inv. 35 €/inv.			